

V Ě S T N Í K

ČESKOSLOVENSKÉ NÁRODNÍ RADY AMERICKÉ

Číslo 415

Červen 1991

Červen nám přináší vzpomínky na dvě ušlechtilé ženy, jejichž životy se nás dotkly...

FRANTIŠEK SCHWARZENBERG:

JEDINEČNOST VLASTY VRÁZOVÉ

Vlasta Vrázová je jen jedna a jediná. Je obklopena úctou, láskou a věrným přátelstvím snad všech, kteří se s ní sblížili, kteří ji poznali, či kteří s ní spolupracovali.

Vlasta Vrázová je celá svoje, přímočará a zdá se být z jednoho kusu. Přitom však její osobnost, její činnost, okruh jejích zájmů, to vše je tak bohaté, mnohotvárné a mnohostranné, že ji snad každý z nás poznal z jiné strany, každý si ji oblíbil pro jiný aspekt její povahy, každý si jí váží pro odlišný obor její působnosti. Proto by snad každý z nás zdůraznil něco jiného, kdyby se pokusil vysvětlit a zhodnotit její osobnost, a přece by každý takový pokus zůstal kusým a neúplným.

Takovým bude ovšem i tento pokus můj.

U příležitosti Vlastina krásného životního výročí se nás několik rozhodlo sáhnout po peru. Hlavním naším účelem ovšem je způsobit jí radost. Přesto se však obávám, že se bude na nás hněvat, protože nemá ráda, když se o ní mluví, a zcela zvláště, když se o ní mluví v dobrém.

Budíž.

Spoléhám, že nám snad ve dvě dobrotě časem odpustí. Nám je totiž příkazem srdce alespoň jednou, alespoň při této příležitosti veřejně říci, co si o ní myslíme, a vysvětlit jí, proč ji máme rádi. A tak doufám, že nám to promine a že nakonec, až si to rozmyslí, přece jen z této naší pocty bude mít radost. — A to je to hlavní, co dnes chceme.

Doufám, že mi bude dovoleno v tomto duchu psát. Vždyť Vlastu Vrázovou neznám teprve od včerejška. Jako chlapec jsem ještě na Orlíku znával bratra jejího vlastního dědy Geringera a Vlastu samotnou, a jejího otce jsem poprvé poznal, když mi bylo pouhých osm let. Vlasta Vrázová pro mne po mém příchodu do Ameriky věru nebyla známostí novou. Znáám ji tedy dosto dlouho, abych snad směl mluvit o jedinečnosti její osobnosti.

Nejprve jsem si položil otázky: Kde žije národ? Jak se vyvíjí jeho duchovní odkaz? Kdo je nositelem tohoto dědictví?

Snažíme-li se nalézt odpovědi na tyto otázky, setkáváme se při každém kroku s Vlastou Vrázovou.

Národ ovšem žije doma ve vlasti. Tam se také tvořil jeho duchovní odkaz od pradávna až do časů nejnovějších. U nás však tento domácí odkaz není jediným dědictvím národa. My máme tradice dvě a v tomto ohledu nejsme sami mezi národy.

Bída, bída hmotná, společenská, náboženská či politická vyháněla u mnoha národů jejich syny a dcery do světa. Tak tomu bylo zvláště u národů, jejichž poměrně malá země, obklopená buď mořem či rozpínavými, dravými národy, nestačila uživit všechny svoje děti; tak tomu bylo, kdykoli nastalo hospodářské vykořisťování či náboženský nebo politický útlak. Proto také z našich zemí odešlo mnoho lidí do světa, takže se s nimi dnes setkáváme ve všech světadílech. Všichni si s sebou odnesli kus domova. Avšak pouze v severní Americe se jich usídlilo takové množství, že je možno mluvit o samostatné větvi národa. Jedině v severní Americe vznikla souvislá sídliště našich lidí s vlastním svérázným životem, který přetvořoval z domova přesazený národní odkaz do nových forem, jež sice vyrůstaly z kořenů původně domácích, ale přibíraly leccos z nového amerického prostředí, či přidávaly mnohé ze své vlastní tvořivosti.

Tím se stalo, že v našich dobách stávají dva odlišné duchovní postoje usměrňující poměr k životu samotnému, k politickému dění, k poslání nového světa v dějinách lidstva i k poslání staré Evropy, poměr ke kultuře a k jejímu novodobému vývoji; dva postoje určující názor na postavení ženy v rodině a ve společnosti, názor na výchovu dětí, názor někdy na věci tak podružné, jako je třeba kultura bytová, a jindy opět na věci směrodatné, jako je třeba význam, interpretace a smysl národních dějin.

První postoj si je stále a plně vědom tisícileté historie národa; je poznamenán vývojem domácím až po dobu nynější; vývojem nejen doby probuzenecké a buditelské, ale také doby již budovatelské, doby onoho šťastného rozkvětu let 1918 až 1938, kdy bylo možno všem skrytým silám se rozvinout v plné zrání; tento postoj je poznamenán dobou odporu proti nacistické krutovládě a pokusem o radostnou obnovu svobodného zřízení občanské svobody. Nositelem tohoto domácího postoje jsou ve svobodném světě hlavně exulanti z roku 1948, odchovaní jak romantismem devatenáctého století, tak i pragmatismem nevidaného úspěchu z doby mezi válkami; odchovaní zážitkem národní solidarity za okupace a tragikou dvojího zhroutení všech snů a tužeb.

Jiný postoj vznikl v Americe. Jeho chápání národních dějin, jeho záliby v literatuře či jiných obzorech kulturní tvořivosti, jeho národovectví a vlastenectví — to vše je dáno především stavem domácího vývoje z doby před první světovou válkou, z doby nejpočetnějších vln vystěhovalectví do Ameriky. Všechn další vývoj ve "staré" vlasti byl viděn již z pohledu amerického, jaksi zdálky, a nebyl plně prožíván; není součástí vlastní zkušenosti, i když zájem trvá nadále; zájem, který se projevil nevšední obětavostí za první

VESTNIK

June 1991

Organ of the Czechoslovak National Council of America

Published monthly (Except bi-monthly July-August)

Subscription \$5.00 - Outside U.S.A. \$6.00

Editor - O. Kovar

Office: 2137 So. Lombard Avenue, Cicero, Illinois 60650

Telephone: 656-1117

VĚSTNÍK

Červen 1991

Orgán Československé národní rady americké

Vychází měsíčně (s výjimkou dvojčísla v červenci-srpnu)

Předplatné \$5.00 - Mimo USA \$6.00

Redaktorka - O. Kovářová

Úřadovna: 2137 So. Lombard Avenue, Cicero, Illinois 60650

Telefon: 656-1117

i za druhé světové války. Představiteli tohoto druhého postoje jsou takzvaní "starokrajané" či "starousedlíci", kteří považují Ameriku za svoji vlast a o domově svých předků mluví jako o "staré" vlasti.

V dnešní souvislosti není třeba hovořit o postoji dalším, o postoji lidí, kteří si něco udrželi z národní odkazu, ač léta jejich mládí a dospívání byla zastíněna tím či oním totalitním režimem, znásilňujícím stejnou měrou přirozený růst národní povahy i vlastní osobnosti jednotlivce. A zcela jistě není třeba dnes mluvit o těch, kteří podlehli dnešnímu oficiálnímu myšlení v Československu, protože se tu jedná o zřejmý protiklad národní tradice.

Mluvme tedy pouze o duchovním odkazu domova a o duchovním odkazu české Ameriky, jak jsem tyto dvě tradice nastínil.

Mnoho lidí doma v Československu již dávno a po dlouhá léta sledovalo vývoj americké větve národa; mnozí se po příchodu do Spojených států zapojili do života krajan-ského. Stejně mnozí američtí krajané byli a jsou dokonale obeznámeni s politickým, hospodářským, společenským a kulturním vývojem Československa. Přece však není nad-
sázkou tvrzení, že téměř každého Čecha můžeme dle jeho postoje zařadit do skupiny jedné, či do skupiny druhé.

Jen Vlasta Vrázová, sama jediná patří duchovně cele skupinám oběma. I v této skutečnosti spočívá jeden z důležitých aspektů její jedinečnosti.

Troufám si tvrdit, že jen ona je vskutku nositelkou, představitelkou a tlumočnicí duchovní náplně národního odkazu, jak se vyvinul doma v Československu i jak se vytvářel v Americe. Z tohoto jedinečného, vnitřního prožití dvojí tradice pak snadno a zcela samozřejmě vyplynulo srdečné přátelství i plodná spolupráce s příslušníky obou skupin, takže nikdy není zapotřebí něco vysvětlovat. Všechno je jí jasné.

Právě toto její porozumění oběma postojům se ukázalo být neocenitelně prospěšným zvláště v době, kdy se vedení Československé národní rady americké rostoucí měrou přesunovalo do rukou exulantů-osmačtyřicátníků a kdy bylo nutno vyrovnávat rozdíly v názorech, prioritách i pracovních metodách; rozdíly, které působily tolik obtíží v jiných organizacích, kde nebylo Vlasty Vrázové.

Mnoho z toho, o čem jsem mluvil, je snad dané a vysvětlitelné jejím původem, růstem a činností.

Vzpomeňme nejprve jejího otce. Samo jeho cestovatelství a objevitelství vyloučilo jakýkoli sklon k izolaci v mezích jen jedné kultury či mentality. A takové nebezpečí totiž v našem prostředí stává. Vždyť obě naše skupiny jsou poměrně malá národní společenství, obklopená cizotou. Snad i z pouhé snahy o sebezáchovu dochází u obou skupin leckdy k

myšlenkové vyhraněnosti, vedoucí až k duchovní izolaci, k nezájmu o vnější svět, k nechápání jiných kultur, a to nejen v poměru k mentalitám cizím, ale i k smýšlení sesterské větve. Takové izolaci v národním getu Vlasta Vrázová nikdy nepropadla a zde snad byl vliv jejího otce spolurozhodující.

Studium a dlouholetá činnost Vlasty Vrázové uvedly ji do samého středu všeho dění amerického, československého, krajan-ského i exulantského.

Chceme-li vystopovat její napojení na kulturní tradici českou a na takměř ještě buditelské úsilí, které vedlo ke vzkříšení a k rozvoji obrozeného národa, tu musíme zaměřit své kroky na Betlémské náměstí na Starém Městě pražském do známého domu "U Halánků". Tam u Náprstků, kde byly uloženy mnohé sbírky Stanislava Vráze i jeho přítele, cestovatele Josefa Kořenského, tam bývalo též jedno z předních středisek všeho snažení o kulturní a později též politickou obrodu národa. Tuto tradici načerpala do sebe Vlasta Vrázová již ve svém mládí. Tam se však nezastavila. Duchovně nikdy neopustila domácí větev národa a prožívala plně jeho duchovní a kulturní růst, jeho politický a hospodářský rozkvět i úpadek. Dvojí podmanění a krátkodobé vydechnutí procitila myslí a srdcem, jako by ani nebyla Čechoameričankou.

V její duši nezní pouze ohlas Máchova romantismu, Vrchlického a Čechovy epiky či Sládkova lyrismu, jak tomu bývá u mnoha starokrajanů, ale všechna zpěvnost české či slovenské poezie až po Seiferta a novější naše básníky.

Vlasta se nezastavila u prózy Jiráskovy, která v mládí ovlivňovala její romanticky zanícený pohled na českou a slovenskou minulost, ale plně vychutnala též Čapka i tvorbu těch, kteří přišli po něm.

Stejně v hudbě nečerpala inspiraci pouze z Myslivečka, Smetany, Dvořáka, Fibicha, Suka, Nováka, ale též u Janáčka a z jeho velikých současníků mezi hudebními skladateli celého světa.

Nemluvme však pouze o vlivu samotné Prahy a jejího otce. Kořeny matčina rodu vedou do Březnice na Příbramsku.

Tož kam vlastně patří Březnicko?

Čistě zeměpisně bychom snad řekli, že tento kraj ještě přináleží k Čechám středním. Pouhý zeměpis však nerozhoduje. Mnohem směrodatnější je duchovní náplň kraje, daná dumavým postojem a zamyšleností zkoumajících synů a dcer tohoto kraje; směrodatný je též viditelný ráz půvabné krajiny pod Třemšínem mezi tajupnými lesy a hladinami rybníků, kulturně bohatá a mnohotvárná, byť tragická historie města, kde bývalo jak protireformační středisko vyššího vzdělání, tak také jedno z památných židovských get a kde stojí zámek, opředený vyprávěním Boženy Němcové.

Nic naplat, svým géniem patří Březnicko k Čechům jižním a byl to dech jižních Čech, který ovanul některý povahové rysy naší oslavenkyně a vysvětluje snad také její neuspokojený zájem o problematiku absolutna.

Vlastina podivuhodná zvědavost, snažící se přijít všemu na kloub, je snad také dědictvím učitelské tradice matčina březnického rodu. Časté návštěvy Vrázových u Linhartů v nedalekých Cernonicích jistě jen umocňovaly pouta k bezprostřednímu domovu Alše i Stroupežnického.

Lze proto pochopit, proč je Vlasta Vrázová hluboce zakotvena v duchovním životě Československa, a to jak v kulturním a politickém kvasu Prahy, tak i ve svérázu jižních Čech, odkud vyšlo tolik našich myslitelů, obdivovatelů a reformátorů, — a to snad neříkám pouze z nějakého krajového vlastenectví či ze snahy blíže si Vlastu přisvojit jako další chloubu naší “země zamyšlené”.

V podivné harmonii vlastností, zdánlivě se vylučujících, snoubí se tento nejušlechtilější květ jejího typického ženství s intelektem, o kterém bychom v hrdopýše svého pohlaví rádi říkali, že je to intelekt typicky mužský. Při posuzování jakékoli situace, při odhadu možností, při úvaze o proveditelnosti či neproveditelnosti, o vhodnosti či nevhodnosti jakéhokoli návrhu udivuje nás Vlasta Vrázová vždy znovu svým naprostým realismem, opřeným o dlouholetou, analyticky zhodnocenou zkušenost, a udivuje nás realismem, vylučujícím každý pokus o uskutečnění lákavých, ale neproveditelných vidin, byť pramenily z idealistického nadšení.

A to vše je skloubeno statečností, s jakou se málokdy setkáváme. Statečností mravní, kdykoli je třeba hájit zásady i za cenu vyvolání nevůle, ba zášti, kterých se Vlasta Vrázová nikdy nebála; i za cenu uvěznění, které Vlasta Vrázová také okusila; statečností, se kterou snášela časté rány osudu; statečností také fyzickou, se kterou mlčky překonává bolestivé neduhy, aniž by okolní svět kdy směl vědět, kolik vskutku tělesně trpí. Toho se snad také dovítíli pouze ti, kteří ji poznali opravdu zblízka.

K tomu všemu se ještě druží výjimečné nadání pro přátelství bez ohledu na zrod, společenské postavení, stupeň vzdělání, zaměstnání, náboženské či politické přesvědčení, stranickou příslušnost, národnost či jakékoli jiné dělitko, které u jiných lidí tak často určuje a omezuje okruh přátelských styků. Pro posouzení počtu, pestrosti a různorodosti těchto srdečně přátelských pout stačí spočítat, kdo všechno si do podává kliku jejich dveří, poslechnout, s kým telefonuje, a pohledět, s kým si dopisuje. Tato její vzácná schopnost často pomáhala usmířovat čistě lidským přátelstvím zbytky dávno přežitých sporů mezi různými politickými směry či mezi tzv. “klerikály” a “svobodáři”. Tím vykonala Vlasta Vrázová neocenitelnou službu dobré věci v této naší době, kdy velikost apokalyptického ohrožení svobody a veškeré naší kultury těmito rozdíly dávno ubrala na významu a důležitosti, takže by již neměly stát v cestě dorozumění a spolupráci lidí dobré vůle.

Nyní by měl následovat závěr, který by začínal slovy: taková je tedy naše Vlasta Vrázová.

Netroufám si však použít těchto slov.

Vždyť osobnost Vlasty Vrázové je jako vybroušený drahokam, který se při pohledu z každé strany jeví zábleskem jiné zářivosti. Nechci tedy ani doufat, že jsem vystihl její osobnost celou. Víím však, že jsem po pravdě řekl, jakou jsem ji poznal já, kterému snad během let dovozovala

dovtípit se více, než dovolila mnohým jiným. Přitom jsem ani nemluvil o tom, co si vzali za úkol druží: o důvodech k vděčnosti za převelikou práci v zájmu národa či pro dobro trpících. Myslím zde ovšem hlavně na Československou národní radu americkou, ale totéž platí o Společnosti pro vědy a umění, o Radě svobodného Československa v jejich těžkých začátcích, o Americkém fondu pro československé uprchlíky a o řadě dalších organizací. Nemluvil jsem o práci, kterou by nebylo možno vylíčit a vypsát ani v objemném svazku.

Tož co? Každý z nás si oblíbil Vlastu Vrázovou z jiného důvodu, každý jinak, každý po svém. Sám za sebe pouze doufám, že se mi podařilo naznačit, proč si jí vážím a proč jí mám tolik rád. Také doufám, že ona sama pochopí, proč jí z celého srdce přeji mnoho dalších, šťastných a požehnaných let, a také doufám, že mi snad promine moji troufalost.

Vždyť jsem především chtěl lidem říci pravdu o Vlastě Vrázové a jí samotné způsobit jen a jen radost.

* * *

Z oslav narozenin Vlasty Vrázové.

Narozena 18. června 1900.

Zemřela 22. srpna 1989.

Dr. MILADA HORÁKOVÁ

Narozena 25. prosince 1901

Popravená čs. komunisty 27. června 1950

JAK JI VIDĚLA SPISOVATELKA AMELIE POSSE

Amelie Posseová (1884—1957) měla velmi úzký vztah k Československu. Byla u zrodu naší republiky, znala se již od doby první světové války s Tomášem G. Masarykem a s Edvardem Benešem. Žila v první republice na panství Líčkov u Žatce, provdaná za akademického malíře Oki Brázdu. — Na začátku druhé světové války Čechy opustila, vrátila se do Švédska a tam byla činná v protinacistickém hnutí a v boji za svobodu zemí nacisty okupovaných, a pomáhala uprchlíkům z těch zemí. Za to jí byl udělen čestný kříž norský, dánský a anglický. Dostala i nejvyšší československé vyznamenání, Řád Bílého lva. Předal jí ho začátkem r. 1948 ve Stockholmu čs. velvyslanec dr. Eduard Táborský. — Po druhé světové válce navštívila Amelie Posseová Československo na podzim 1947. Mluvila tehdy s prezidentem Benešem a slyšela od něho, jak je odhodlán neustoupit komunistům. Řekl jí tehdy: “Jedině přes moji mrtvolu budou moci provést puč v této zemi”. — Po zimním pobytu ve Švédsku se vrátila do Čech zase na jaře 1948, po únorovém puči. Chtěla se znovu setkat s prezidentem Benešem a najít vysvětlení k jeho jednání v kritických dnech února. Setkala se nejdříve několikrát s dr. Sýkorou, osobním tajemníkem prezidenta Beneše. — Od prvního setkání s ním přemýšlela, kdo vlastně je nejvyšším vedoucím českého hnutí odporu proti komunistům. Napadlo ji, že by s ním měla navázat spojení, aby mohla nabídnout svoje služby, kdyby jich bylo třeba. Přímou ptát se ale nechtěla, nechala to na Sýkorovi. Ten však mluvil vyhybavě; říkal, že vedení je rozděleno na více lidí. Že by je časem měla poznat, ale z opatrnosti že je třeba odsunout tyto styky do té doby, než bude dokončena její první a nejdůležitější úkol, setkat se totiž s Benešem a promluvit si s ním. Tu a tam slyšela ale Sýkoru v nějaké souvislosti jmenovat Miladu Horákovou s obdivem a úctou. Jednou jí od ní vyřídil přímý pozdrav: Že se těší, že se v pravý čas budou moci vidět a že prý toho má

hodně, o čem s ní che mluvit. Prosila však, aby sama nevyvínovala žádnou iniciativu. Že se ta věc musí podrobně promyslet a připravit.

Návštěva Amelie Posseové u prezidenta Beneše se uskutečnila 17. srpna 1948. Ten ji informoval o únorových dnech, o nátlaku a vyhrůžkách Gottwaldových, o tom, proč nakonec podepsal demisi nekomunistických ministrů a novou vládu.⁽¹⁾ Nakonec mluvili o možnosti Benešova útěku za hranice. — Při návštěvě v Sezimově ústí se Amelie Posseová také dověděla, že to skutečně byla právě dr. Milada Horáková, která byla vedoucí postavou v celém českém hnutí odporu. Beneš jí to pověděl a sám řekl, že přestože byli starými přáteli, neodvažovali se teď nikdy sejít, aby zbytečně nebudili pozornost a podezření. Prosil Amelii, aby teď, když se jí podařilo navštívit ho, pokud možno nejdřív se pokusila mluvit s Miladou. Bylo to víc věcí, které dal Amelii za úkol, aby Miladě vyfídila. Mimo jiné byla ona jednou z těch velmi málo osob, které měly být informovány o jeho změněném názoru na otázku, zda opustit zem, ať už by to bylo možno tím, že by se vynutilo povolení k legálnímu odjezdu, anebo že by se použilo jiných, radikálnějších prostředků. Zdálo se, že Benešovi záleželo na tom, aby byl nějakým způsobem vyzoomněn o jejím mínění v té věci. — Dopadlo to však tak, že teprve po Benešově smrti měla Amelie příležitost vyfídit jeho pozdravy Miladě. Milada tehdy dostala přes Sýkoru vzkaz od Hany Benešové, že Amelie u nich byla a že slíbila Miladu podrobně informovat o jejich významném rozhovoru. Ted' Milada hořela touhou slyšet o všem a pro Amelii už nebyl žádný důvod ke zdrženlivosti. Jednoho dne, krátce po Benešově pohřbu, dostala vzkaz, aby den na to byla na stanici električky v blízkosti Černínského paláce. Tam měla v určený čas nastoupit do udaného vozu tramvaje, kde na přední plošině stála Milada Horáková. Ve voze na ni měla zběžně, lhosejně kývnout a dobře dávat pozor, kde ona vystoupí. Na následující stanici měla sama vystoupit a zahrnout do malé uličky mezi vysokými zdmi zahrad, kde se člověk lehce mohl přesvědčit, zda není sledován. V příští příčné ulici měla na ní znova narazit a ona jí měla ukázat cestu k své nablízku položené vile.

Vše šlo tak, jak bylo plánováno. Když se v pořádku ocitly v Miladině pokoji, Milada šla do kuchyně a přinesla táč s kávou a s pečivem. Ten všední den byl zvolen úmyslně, protože její pomocnice v domácnosti měla tehdy volno. Milada zatáhla záclony a mluvila velmi tiše. — Amelie tam zůstala mnoho hodin a Milada ji zaslvětila do spousty věcí, o nichž do té doby neměla ani potuchy. Bylo zřejmé, že bylo hodně co dělat — právě i pro Amelii! Měla přece téměř neomezené možnosti zprostředkovat styk s vnějším světem, zejména s těmi, kteří již byli na druhé straně dobře strážovaných hranic. Když impulsivní Milada viděla Amelinu ochotu, vylítla a vřele ji políbila — „vlastně jsem od Tebe ani nic jiného nečekala“. Od té chvíle jí začala tykat, jakoby to byla samozřejmá věc. Dosud se sice oslovovaly křestním jménem, ale podle českého zvyku si vykaly. A tak začaly dělat plány a dohodly se o oklikách, které by v budoucnu měly použít, aby mohly dosáhnout jedna druhou. Nebylo vhodné se příliš často scházet, tak hanebně byla již tehdy Milada strážena.

Když již před tím Sýkora Miladě prozradil, co Amelie vyprávěla o Benešově změněném stanovisku a nových rozhodnutích, byla přešťastna. Teprve když by se mu

podařilo tak či onak uniknout přes hranice, byla by se cítila přesvědčena, že se něco skutečně účinného může udělat v jejich hnutí odporu. Ona i druzí jiní naléhali na Beneše od únorového puče prosbami, aby se rozhodl pro takový krok, ale naráželi vždy na stejně nezlomné odmítnutí.

Jak šťastnou ji udělalo jeho rozhodnutí, tak plna úzkosti byla pak, když zakrátko jeho nemoc vzala obrat k horšímu. Prodělala taková muka v posledních týdnech, jako ti tři-čtyři další lidé, kteří byli do plánu zasvěceni, a byla stejně zoufalá jako oni, když smrt udělala všemu konec (3. září 1948).

Amelie mluvila s Miladou také o tom, jak jí dělalo starosti, že v důsledku posledních zkušeností se tak mnoho z té silné sympatie, která ji poutala k Čechům, vytratilo. Když během první světové války přišla do blízkého styku s krajany svého muže doma v Římě, byla k nim přitahována a obdivovala jejich statečný boj. Nejen pro osvobození jejich země, nýbrž vůbec pro svobodu myšlení a názorů. Ale teď, co zbylo z toho všeho a z nového právního státu, který Tomáš G. Masaryk s Benešovou pomocí vybudoval na etických základech? Ted' když oni oba dva byli pryč, zdálo se Amelii také jejich životní dílo rozpadlé a všechny ty poměry, na které v poslední době narážela (korupce, udavačství, diktát), způsobily, že hluboce pochybovala o budoucnosti Čechů. — Ale Milada jí připomněla, jak od století náboženských bojů bylo znovu a znovu historickým údělem českého lidu bouřit proti útlaku, mentalitě násilí a obětavě bojovat za svobodu a pravdu. Ted' že je povinností každého poctivého Čecha zaujmout znovu své místo v bojové řadě. — Zatím co ona tam seděla s vírou, která mohla hory přenášet, a mluvila o tom, jak všechny jejich boje nakonec vedly k vítězství dobré věci, vracelo se Amelii znovu něco z té nálady, která ji uchvátila za první světové války při jejich nejranějších setkáních s Benešem, a později při mnohých a dlouhých rozhovorech s Tomášem G. Masarykem. Cítila silně, jak jejich duch stále ještě žil a působil.

Čím lepší pohled dostávala Amelie na Miladinu činnost, tím více se bála, jak dlouho jí ještě mělo být dopřáno beztravně v ní pokračovat. Když jí navštívila naposled, snažně jí prosila, aby odešla za hranice dřív, než bude pozdě. Připomněla jí, jak se sama zaradovala ze sdělení, že se Beneš konečně rozhodl pro takový krok, a řekla jí, že teď přišel čas na ni. Uspěla přece v úkolu svést dohromady ta různá hnutí odporu a rozličnými cestami zajistit spojení, která umožnila spolupráci mezi domácí frontou a vedoucími v exilu. Kdyby se k nim připojila, mohla by být věci značně prospěšnější, než když se zdržovala dál příliš dlouho doma. Dřív nebo později by to asi skončilo tím, že by byla zbavena svobody a vystavena mučení v káznicích a otrockých táborech nového režimu. Milada vylítla a s očima planoucíma smělou důvěrou opakovala Masarykovo staré heslo „Ježíš — ne César!“ — „Tady doma je moje místo, tady chci pokračovat ve své práci tak dlouho, jak jen to je trochu možné. V cizině je již naprosto dostatečný počet Čechů, kteří jsou k tomu schopnější než já, ale tady doma jsem já potřeba. Nic jiného ted' pro mne neznamena víc, než tento úkol. Když člověk seděl tak dlouho jako já v německém koncentračním táboře, odsouzen na 15 let, to ztratil strach z toho, co mu lidé mohou udělat. A i když se moji vlastní krajané tak změnili, přece jen nejsem s to věřit, že by mohli být horší než Němci tenkrát vůči mně.“

Amelie žila za svého pobytu v Praze dost nebezpečně. Brala na sebe rizika, kterým se dřív vždy vyhýbala. Věci se zhoršovaly a její možnost pohybu se víc a víc omezovala. Švédské vyslanectví ji upozornilo, že se přes její známé na ministerstvu vnitra dověděli, že je na ni vystaven zatykač, který se má provést 29. října 1948, a že je záhadno, aby rychle odjela. Odmítala napřed, že její úkoly nejsou ještě ukončeny, ale musela se poddat. Podařilo se jí z Prahy odletět do Stockholmu den před naplánovaným zatčením.

Poslední zpráva, kterou dostala od Milady do Stockholmu byla z doby přibližně týden před Miladiným uvězněním. Tehdy byla jedna tzv. "prominentní" Švédka na návštěvě v Praze a když se jí ministr zahraničí ptal, jestli si přeje s někým se setkat, jmenovala Miladu Horákovou. Poznali se při schůzi Mezinárodní Rady žen před časem. Ted' se jim podařilo po obědě si promluvit mezi čtyřma očima. Švédka vyřídila Miladě Amelii pozdravy a varovala ji naposled, aby neodkládala útek. Že Amelie dostala tajnými cestami zprávu, že čas vypršel a že zatykač je možné čekat každou chvíli. Jako odpověď poslala Milada po té Švédce malý kousek papíru v rychlosti tužkou psaný, kde Milada opakovala, že ať se stane, co se stane, nemůže změnit své rozhodnutí. Ted', když se tak mnohé nitky sedly dohromady, musela pokračovat na té cestě, co jí osud či prozřetelnost vykážaly. "Ostatně nemohu se zbavit víry ve svou šťastnou hvězdu, která doposud vždycky stála při mně. Kdyby mne ale nakonec přece opustila, tu jsem připravena na všechno, a doufám, že mi Bůh dá sílu, kterou budu potřebovat."

Když jí ta šťastná hvězda zklamala, splnila se její naděje, co se týče síly od Boha v nejvyšší míře. Nic nemohlo být dojemnější, než její vystupování během celého protahovaného procesu proti ní samotné a jejím dvanácti "spoluviníkům", vrcholící v její velké obhajovací řeči před soudem, kde nezastrašeně a věrně přiznala svou neoblomnou víru ve svobodu a svůj odpor proti diktatuře, ať vystupuje v jakékoliv formě.

Když padl rozsudek smrti, bylo velké vzrušení i v tom vždycky stejně neutrálním Švédsku. Zejména ve světě žen, kde byly mnohé, které Miladu Horákovou znaly osobně. Tak pozdě, jako na podzim r. 1947, půl roku po velkém pražském kongresu, navštívila Milada Stockholm jako jedna z tří českých účastnic kongresu organizace švédských žen. Tam jako všude jinde, získala mnoho přátel díky své obdivuhodně jasné inteligenci a vřelé lidskosti. Z toho vzešlo, že se všechny velké švédské organizace spojily a poslaly telegram na ministerstvo spravedlnosti a prezidentovi Gottwaldovi do Prahy.

Tak dlouho, jak probíhal proces, sledovala ho Amelie ve všech jeho fázích (a hrůzách) — z části tím, že poslouchala přenosy ze soudní síně, které vysílalo pražské rádio, zčásti tím, že četla referáty v "Rudém právu", které jí švédské vyslanectví pravidelně zasílalo. O vlasteneckém vystupování Horákové za okupace se nezmínili ani slovem. Amelii bylo zřejmé, že noviny nesprávně reprodukovaly její odpovědi při výslechu a vkládali jiná slova do jejích úst. "Ale něco překroutit nemohly," napsala Amelie, "a to byla fotografie, jak stála před soudním tribunálem a pronášela svou poslední, obhajovací řeč. Mám ji ještě stále před sebou a pod ní stojí text "Dr. Milada Horáková přiznává svoji vlastizrádnou činnost." Její dříve trochu plnější postava zhubla po dlouhém pobytu ve vězení a obličej dostal nový výraz, šlechtný a zjasněný, jakoby znitra osvícený. Stojí tam tak

statečně a vzpřímeně, s důvěryplným pousmáním na rtech, dobře vědoucí, co ji čeká."

Později Amelie slyšela, že právě tento obrázek z novin byl vystřižen a tajně uchováván milióny Čechy. Napsal pak: "Když ji katové oběsili, věřil lidový soud a vláda, že se jim podařilo definitivně zlomit hnutí odporu, jehož vedoucím byla. Neporozumněli, že velká část národa převzala práci po Miladě Horákové a čerpala sílu z jejího odkazu." *Jan Kasal*

(1) Švédské svědectví o únorovém puči, "České Slovo", Mnichov, květen 1977. Kanadské Listy.

(Poznámka: Původní název knihy je "När järnridan följ över Prague." Vyšla ve Stockholmu.)

ZPRÁVA Z ČS. VELVYSLANECTVÍ, Washington, D.C.

ČSNRA poskytuje čtenářům informace o různých čl. zákonech týkajících se čl. státní příslušnosti — ale upozorňujeme čtenáře, že bližší informace dodá a žádosti vyřizuje **pouze**: Embassy of Czech and Slovak Federal Republic, 3900 Linnean Ave. N.W., Washington D.C. 20008. Telefon: (202) 363-6315.

Vážený pane, vážená paní,

k Vašemu dotazu o možnosti získat dvoji státní občanství, tj. americké a československé Vám sdělujeme, že nový zákon č. 88/90 Sb., kterým se mění a doplňují čl. předpisy o nabytí a pozbytí čl. státního občanství a který nabyl účinnosti dne 29. 3. 1990, se nedotýká ustanovení Úmluvy o naturalizaci mezi Československem a Spojenými státy, sjednané dne 16. července 1928 (její znění je otištěno na druhé straně informace).

Ty osoby, které získaly americké státní občanství naturalizací, pozbyly automaticky čl. státní občanství na základě ustanovení čl. 1 Úmluvy, s výjimkou těch, které se naturalizovaly v období **17. 9. 1938 — 7. 5. 1957**, kdy provádění Úmluvy bylo pozastaveno a **tudíž tyto osoby mají dvoji státní občanství**. Těm osobám, které se naturalizovaly v uvedeném období a pozbyly svoje čl. státní občanství propuštěním doporučujeme, aby požádaly velvyslanectví o další informace o možnostech znovuzískání čl. státního občanství.

Ty osoby, které se naturalizovaly v USA, mohou získat zpět čl. státní občanství **po dvouletém nepřetržitém pobytu v ČSFR po splnění dalších podmínek stanovených čl. zákonem**. Na základě znovunabytí čl. státního občanství však tyto osoby z titulu Úmluvy o naturalizaci **pozbydou své americké občanství**. Ti, co mají zájem o znovunabytí čl. státního občanství, **si musí podat na velvyslanectví žádost o povolení k trvalému pobytu v ČSFR**. Příslušnou informaci a formulář Vám velvyslanectví zašle na základě Vašeho písemného požadavku spolu s nadepsanou a ofrankovanou zpáteční obálkou.

INFORMACE

o povolení dlouhodobého - trvalého pobytu na území Československa

- 1) Dlouhodobý nebo trvalý pobyt na území Československa čl. úřady povolují cizím státním občanům za účelem sloučení rodin (manžela s manželkou, rodičů s dětmi), zaměstnání či studia. Trvalý pobyt může být povolen i osobám starším a osamělým.

2) Příloženou žádost vyplněnou strojem nebo čitelně hůlkovým písmem v českém nebo slovenském jazyce zašlete na adresu zdejšího velvyslanectví s

- a) životopisem
- b) fotografiemi o rozměru 3,5 x 4 cm, 4 ks
- c) v případě žádosti o sloučení manželů nutno přiložit ověřenou kopii oddacího listu (včetně překladu do češtiny nebo slovenštiny)
- d) osoby v neproduktivním věku (důchodci) musí žádost doložit potvrzením o hmotném zabezpečení v ČSFR, tzn. buď potvrzením od Social Security (přeložením do češtiny či slovenštiny) o výši měsíčního důchodu, který bude event. zaslán do Československa, nebo ověřeným výpisem bankovního účtu s prohlášením o event. převodu peněžních úspor do Československa v případě kladně vyřízené žádosti.
- e) naturalizovaný US občan žádost doloží též potvrzením (vystaveným konzulárním oddělením zdejšího velvyslanectví) o pozbytí čs. občanství v důsledku naturalizace
- f) Money Orderem na \$28 na poplatek za podání žádosti
- g) prohlášení příbuzných či jiných osob o poskytnutí přiměřeného ubytování, nebo jiný doklad o zajištěném ubytování v ČSFR. Prohlášení příbuzných musí být potvrzeno příslušným národním výborem a podpisy příbuzných pak musí být ověřeny státním notářem.
- h) osoby v produktivním věku rovněž příslib zaměstnání.

V rámci trvalého přestěhování lze do Československa dovážet věci a svršky do jednoho roku bezcelně. Podrobnosti sděluje celní ředitelství ČSFR.

Na úspory může zřídit jakákoliv devizová banka devizový účet. Účet lze zřídit ještě před přistěhováním do Československa. Prostředky na účtu lze využívat bez omezení k platbám v Československu i do zahraničí.

Nemovitosti je možno nabývat až po povolení trvalého pobytu.

Úplnou žádost zdejší úřad postupuje čs. vnitrostátním orgánům k projednání, které trvá přibližně 3 měsíce. Po obdržení rozhodnutí žadatele neprodleně informujeme, proto případ neurgujte.

Ve věci likvidace majetku v USA, převodu peněz do Československa nebo zakoupení rodinného domku v Československu doporučujeme kontaktovat Tuzex Center, Omnitrade Industrial Co., Ltd., 775 Washington Avenue, Carlstadt, New Jersey 07072.

INFORMACE

o řešení státoobčanské problematiky osob, které pozbyly čs. státní občanství na základě odnětí státního občanství nebo z něho byly propuštěny

(Informace obsahuje rovněž údaje pro osoby, které pozbyly čs. státní občanství v důsledku naturalizace.)

Federální shromáždění ČSFR schválilo dne 28. 3. 1990 zákon č. 88/1990, Sb., kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání čs. státního občanství. Zákon nabývá účinnosti dne 29. 3. 1990. Podle nové právní úpravy se mohou čs. státními občany stát bývalí čs. občané,

- a) kterým bylo čs. státní občanství odňato
- b) kteří byli propuštěni z čs. státního svazku.

A) Zásady dalšího postupu těch osob, kterým bylo čs. státní občanství odňato

Obecně

Rozhodnutí o odnětí státního občanství byla zrušena s účinností od jejich vydání. Osoby, kterých se toto opatření týká, se považují za osoby, které pozbyly čs. občanství propuštěním ze státního svazku.

Děti narozené občanům, kterým bylo odňato čs. státní občanství a tito sdělili, že zůstávají čs. občany, se považují za čs. občany od narození, pokud splňují podmínky zák. č. 194/1949 Sb. ve znění zákona 74/1958 Sb. a zák. č. 39/69 Sb. resp. 206/68 Sb.

To znamená

a) od 1. října 1949 do 7. května 1969

— pokud se dítě narodilo mimo území Československa, bylo čs. státním občanem za předpokladu, že oba rodiče byli čs. státními občany

— pokud se dítě narodilo v cizině a jenom jeden z rodičů byl čs. státním občanem, nabývalo dítě čs. státní občanství, jen když s tím vyslovil souhlas krajský, od 11. 11. 1958 okresní národní výbor na žádost toho z rodičů, který byl čs. státním občanem. Žádost o vyslovení souhlasu musela být podána do jednoho roku po narození dítěte;

b) od 8. května 1969 (st. obč. ČSR) — od 1. 1. 1969 (st. obč. SSR)

— dítě nabývá čs. státní občanství za předpokladu, že alespoň jeden z rodičů je čs. státním občanem, bez ohledu na to, kde se dítě narodilo.

Jak postupovat:

a) Bývalý čs. státní občan, kterému bylo čs. státní občanství odňato, má právo *sdělit* písemně čs. zastupitelskému úřadu nebo příslušnému ministerstvu vnitra nejpozději **do 31. 12. 1993**, že chce zůstat čs. státním občanem; učiní-li takové sdělení, má se za to, že nepřestal být čs. státním občanem. Účinky takového sdělení nastávají dnem, kdy sdělení občana došlo příslušnému ústřednímu orgánu správy, který mu o tom vydá osvědčení.

b) V písemném sdělení občan uvede jméno, příjmení, datum a místo narození a sdělí, že chce zůstat čs. státním občanem (dostaví-li se občan přímo na zastupitelský úřad, je možné sdělení učinit přímo; viz připojený tiskopis — příloha č. 1).

c) Na podkladě sdělení vyhotoví příslušné ministerstvo vnitra osvědčení o čs. státním občanství žadatele a osvědčení odešle zastupitelskému úřadu k doručení občanovi; ZÚ zašle osvědčení občanovi formou doporučené zásilky.

Poplatky:

Při podání sdělení jak v písemném, tak osobním styku je třeba uhradit poplatek ve výši \$5 US formou poštovní peněžní poukázky (Postal Money Order) splatné na zastupitelský úřad. Poplatek představuje výlohy zastupitelského úřadu na poštovné.

B) Zásady postupu těch osob, které byly z čs. státního občanství propuštěny

a) Čs. státní občan, který pozbyl čs. státní občanství propuštěním z čs. státního svazku od 1. 10. 1949 do 31. 12. 1989 (rozhoduje datum převzetí listiny o propuštění z čs. státního svazku nebo propouštěcího osvědčení), může

písemně nebo osobně podat u čs. zastupitelského úřadu a pokud se zdržuje v ČSFR také u příslušného ministerstva vnitra nejpozději do 31. 12. 1993 žádost o udělení čs. státního občanství (tiskopis žádosti je v příloze č. 2).

- b) K žádosti žadatel připojí listinu o propuštění z čs. státního svazku, pokud ji má; došlo-li po pozbytí čs. státního občanství ke změně příjmení v důsledku uzavření manželství, osvojení, připojí také ověřené fotokopie dokladů prokazujících tuto skutečnost (příp. originály, které budou vráceny).
- c) Manželé a jejich děti mladší 15 let mohou žádost podat společně, jen mají-li v cizině společně bydliště; osoby starší 15 let musí podat samostatnou žádost; pro děti mladší 15 let mohou rodiče podat samostatnou žádost.

Na koho se zákonná úprava nevztahuje:

- a) Čs. státní občanství nelze podle nového zákona udělit čs. státním občanům, kteří pozbyli čs. státní občanství podle Úmluvy mezi ČSR a USA o naturalizaci v období od 19. 11. 1929 do 16. 9. 1938 a od 8. 5. 1957 do současnosti (viz vyhl. č. 169) (1929 Sb.), která ve svém článku I. stanoví:

— "O příslušnících Spojených Států, kteří byli anebo budou naturalizováni na území československém bude se míti ve Spojených Státech za to, že ztratili svou dřívější příslušnost a stali se příslušníky Československa.

Navzájem o příslušnících Československa, kteří byli anebo budou naturalizováni na území Spojených Států, bude se míti v Československu za to, že ztratili svou dřívější příslušnost a stali se příslušníky Spojených Států."

Ty osoby, které se naturalizovaly v termínu 17. 9. 1938- 7. 5. 1957 a následně byly propuštěny z čs. svazku si mohou požádat o udělení čs. státního občanství, neboť v tomto období se Úmluva o naturalizaci nevztahovala.

Čs. státní občanství nelze podle uvedeného zákona udělit osobám narozeným bývalým čs. státním občanům poté, co pozbyli čs. státní občanství propuštěním z čs. státního svazku, neboť rodiče nebyli v době narození dítěte čs. státními občany, a proto ani děti nenabývaly čs. státního občanství. Pro podání žádosti o udělení čs. státního občanství podle citované právní úpravy nesplňují děti podmínku, že jde o bývalé čs. státní občany, kteří pozbyli čs. státní občanství propuštěním z čs. státního svazku.

- c) Čs. státní občanství nelze podle uvedeného zákona udělit bývalým čs. občanům, kteří nabývali státní občanství SSSR, MR, PR, NDR, BLR a MoLR, neboť s uvedenými státy uzavřela ČSR smlouvy o odstranění dvojího státního občanství, podle nichž lze čs. státní občanství udělit státním občanům těchto států, jen pokud pozbyli dosavadní státní občanství, tj. občanství SSSSR, MR, PR, NDR, BLR a MoLR.

Vztah žádosti o udělení čs. státního občanství a americkým právem

Zastupitelský úřad doporučuje, aby žadatelé o udělení čs. státního občanství konzultovali žádost s místně příslušnými úřady Immigration and Naturalization Service v souvislosti s ustanovením článku 249 písm. A/1 zákona "Immigration and Naturalization Act" z roku 1952, který upravuje

možnost ztráty amerického státního občanství v důsledku podání žádosti o cizí státní občanství.

Poplatky

Vyplněnou žádost je třeba zaslat na adresu zastupitelského úřadu spolu s úhradou poplatku ve výši \$25 US u osob starších 15 let a u osob ve věku do 15 let ve výši \$15 US.

Při vyplňování Sdělení (příloha č. 1) nebo Žádosti o udělení čs. občanství (příloha č. 2) Vám doporučujeme:

- formulář vyplňovat čitelně, nejlépe psacím strojem;
- dbát na správné a úplné uvedení Vaší adresy. V případě změny Vaší adresy doporučujeme tuto změnu písemně oznámit zastupitelskému úřadu s uvedením čísla jednacího spisu, pod kterým jsou Vaše Sdělení nebo Žádosti vyřizovány;
- Váš podpis na Sdělení nebo Žádosti doporučujeme nechat ověřit notářem (Notary Public); zastupitelský úřad Vám po obdržení Vašeho Sdělení potvrdí jeho příjem dopisem, s uvedením čísla jednacího, pod kterým je vyřízení Vašeho Sdělení evidováno;
- doklad o znovunabytí čs. občanství Vám bude zaslán ihned po jeho obdržení z ústředí, proto Vás žádáme, abyste případ neurgovali;
- vzhledem k tomu, že Osvědčení nebo listinu o Vašem státním občanství Vám bude zastupitelský úřad zasílat doporučenou zásilkou do vlastních rukou (return receipt requested), žádáme příjemce, aby věnovali pozornost vlastnoručnímu podpisu doručního lístku a uvedení data převzetí zásilky.

Vzácné návštěvy v úřadovně:

Koncem dubna navštívil úřadovnu Karel Sedláček, reportér z Československa. Při cestách po USA navštívil Chicago a s. Nehasilová se ho ujala a poskytla p. Sedláčkovi ubytování. — Zajímala ho historie Rady a byl překvapen naší spolkovou místností a obrazy bývalých čsl. presidentů.

* * *

Skupina studentů z DePaul University navštívila úřadovnu 16. května a na jejich žádost s. tajemnice zodpověděla otázky o nynějších poměrech v Československu. Měli hlavně zájem o jejich ekonomii a o celkovém progresu a přesunu z komunistické nadvlády do demokracie. — Úřadovna studentům darovala výtisky Amerického Bulletinu a Report on Czechoslovakia — oboje psané dr. Chalupou. Projevili velký zájem o další setkání a hlavně o setkání s br. dr. Chalupou. — Jejich návštěva byla v rámci International studies and Foreign Study program — Robert Rottenberg Ph.D., je jejich profesor.

* * *

Mary Martin, předsedkyně odbočky Oregon, navštívila úřadovnu 21. května. Vzpomínala na sjezd Rady ve Washingtonu v r. 1964, na s. Vrázovou a na ostatní členy Rady z té doby. V pondělí 27. května se zúčastnila vzpomínkového obřadu na Českém národním hábitově.

**Prosíme oznamte včas
změnu adresy**

ČSA

nejstarší bratrská a sesterská podpůrná jednota v Americe

jest připravena poskytnouti vám nejuhodnější druhy
životních pojistek plně zabezpečujících
vaši ochranu.

Rovněž nabízíme pojistky
poskytující pravidelný starobní důchod
jakož i pojistky hypoteční.

Další informace ochotně podají:

"Pioneer of Fraternal Life Insurance"

CSA PLAZA • 2701 SOUTH HARLEM AVENUE • BERWYN, IL 60402
Telefony (312) 795-5800 — (312) 242-2224

VĚSTNÍK

CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL
OF AMERICA
2137 So. Lombard Ave. — Room 202
Cicero, Illinois 60650

FIRST CLASS MAIL

6/13

*zde bylo
nepřetržitě zasláno*